

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE ISTORIE

OPȚIUNI ISTORIOGRAFICE

Serie nouă

Numărul 1 / 2024

EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
2024

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Lucrețiu Mihailescu-Bîrliba, Laurențiu Rădvan, Mircea-Cristian Ghenghea, Adrian Vițalaru (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași), Mihail Băț (Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău)

COMITETUL DE REDACȚIE

Maria-Cristina Ciobanu (redactor șef), Andrei Archiudean, Daniel Cucu, Andrei Bordeianu, Bogdan-Ștefan Novac (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

Adresa (materiale trimise pentru publicare sau altă corespondență): Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, B-dul Carol I, Nr.11, 700506 - Iași, România.

Telefon: +40758550922 (Comitetul de Redacție); +40(232)201056 (Secretariatul Facultății de Istorie)

Website: <https://optiuni-istoriografice.ro/>

E-mail: optiuni.istoriografice.is@gmail.com

Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor.

Tehnoredactor: Florentina Crucerescu

ISSN 1582 - 2842

CUPRINS / SUMMARY

Lucrețiu-Ion BÎRLIBA

Cuvânt înainte / Foreword5

ARTICOLE / ARTICLES

Alexandru Dănuț CRĂCIUNAȘ

Cetatea Șiria – Ascensiune și Decădere

The Fortress of Șiria – Rise and Fall7

Paula TEU

Noi informații cu privire la prima misiune iezuită din Moldova
(sfârșitul secolului XVI)

New informations regarding the first Jesuit mission in Moldavia (late 16th
century)25

Emanuel-Pavel URSAN

Întâiul deceniu de activitate al Facultății de Litere a Universității din
Iași (1860-1870)

The first decade of activity of the Faculty of Letters of the University of Iași
(1860-1870)51

Vlada CONDREA

Fondarea „Ministerului Adevărului” Sovietic

The founding of the Soviet "Ministry of Truth"65

Daniel CUCU

Notele ultimative sovietice și cedarea Basarabiei către URSS
reflectate în presă (26 iunie-4 iulie 1940)

The Soviet ultimatums and the cession of Bessarabia to the USSR seen in
press (June 26th-July 4th 1940)77

Andreea BROASCĂ

Colecțiile de artă românească în timpul comunismului: confiscările și constituirea colecțiilor naționale (1948-1978)

Les collections d'art roumaines pendant le communisme: confiscations et constitution de collections nationales (1948-1978)107

Paula CORPODEAN

De la Declarația Universală a Drepturilor Omului la actul final de la Helsinki. Aspecte ale încălcării drepturilor omului în România comunistă

From the universal declaration of human rights to the Helsinki final act. Aspects of human rights violation in communist Romania.....117

Aurel SPÎNU

Privind spre public. Muzeele în peisajul social-media (studiu de caz: Muzeul Național de Istorie a Moldovei)

Looking to the public. Museums in the social media landscape (case study: the National History Museum of Moldova)139

PREZENTĂRI DE CARTE / BOOK REVIEWS

Nicoleta ROMAN, „Deznădăjduită muiere n-au fost ca mine”. Femei, onoare și păcat în Valahia secolului al XIX-lea (**Cosmina-Emanuela BUTNARIUC**)151

Candace FLEMING, Familia Romanov. Asasinat, revoluție și prăbușirea Rusiei Imperiale (**Sebastian HAJA**)157

David PRIESTLAND, Steagul Roșu. O istorie a comunismului (**Marius MURARIU**)162

Valeriu CERBA, Adevărul despre agresiunea rusă din Transnistria (**Nicoleta SVITIC**)170

CUVÂNT ÎNAINTE

Revista *Opțiuni istoriografice* a luat naștere în anul 2000, datorită unei inițiative entuziaste a unui grup de studenți ai Facultății de Istorie, sprijiniți de profesorii aceleiași Facultăți. După entuziasmul inițial a venit (poate prea devreme) o anumită inerție și deși revigorată parțial de doctoranzi, revista și-a încetat apariția după 2009, o dată cu plecarea acestor doctoranzi către noi îndatoriri, care nu le mai permiteau să desfășoare munca de redacție anterioară.

După mai bine de 15 ani, revista capătă o nouă înfățișare, datorită altor tineri studenți caracterizați prin același entuziasm. Ea își păstrează numele, dar devine *Serie nouă*, din două motive: primul, pentru a marca un nou început, al doilea, pentru că o continuitate după un deceniu și jumătate nu s-ar mai fi numit continuitate. *Opțiuni istoriografice* se adresează în primul rând tinerilor pe cale să devină istorici, acordând prioritate publicării materialelor studenților din toate ciclurile de studii, dar și cercetătorilor aflați la începutul carierei. Nu sunt însă excluși seniorii cercetării, care dau, cu siguranță, și mai multă greutate științifică publicației. Temele propuse sunt diverse, acoperind epoci de la preistorie până la istoria recentă, însă revista rămâne deschisă și abordărilor interdisciplinare (utilizarea metodelor științelor exacte în arheologie, interferența cu studiile clasice, antropologia, geografia etc.). Conducerea Facultății de Istorie nu numai că a sprijinit această inițiativă, dar s-a îngrijit ca materialele să fie prezentate la un nivel corespunzător pentru tinerii istorici. De altfel, unul din dezideratele noii echipe redacționale îl constituie menținerea unui standard ridicat al calității articolelor și încercarea de a-l îmbunătăți continuu. Însă, pentru toate acestea, trebuie răbdare, perseverență, încredere reciprocă și multă, multă putere de muncă. O revistă nu se poate realiza fără sacrificii, dar sunt convins că membrii redacției sunt deja conștienți de acest lucru. Un alt element care trebuie să mențină activitatea revistei îl reprezintă continuitatea și deși sistemul Bologna a modificat durata anilor de studii (constituind

una din cauzele încetării apariției revistei), prin efortul conjugat al unor generații care au știut să se adapteze schimbărilor, continuitatea poate fi asigurată. Altfel, această inițiativă ar rămâne doar o frumoasă încercare a unei *restitutio* eșuate.

Nutresc convingerea că pasiunea pentru istorie poate concentra energii și stimula apariția regulată a unei reviste de care studenții Facultății de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” au nevoie. Urez succes echipei redacționale, tuturor studenților care doresc să contribuie cu lucrări și, mai cu seamă, o viață cât mai lungă revistei *Opțiuni istoriografice*!

Iași, noiembrie 2024

Lucrețiu-Ion Bîrliba

Decanul Facultății de Istorie

PREZENTĂRI DE CARTE

Candace FLEMING, *Familia Romanov. Asasinat, revoluție și prăbușirea Rusiei imperiale*, București, Editura Art, 2019, 312 p., două planșe, 57 fotografii.

Sebastian Haja*

Cartea intitulată *Familia Romanov*, scrisă de Candace Fleming, scriitoare americană, oferă cititorului o imagine de ansamblu atât asupra familiei imperiale a Romanovilor în perioada țarului Nicolae al II-lea al Rusiei, cât și asupra Rusiei din punct de vedere social, sociologic și politic, într-o manieră accesibilă publicului larg.

Cartea mi-a atras atenția prin bogăția și acuratețea informațiilor oferite și mai ales prin construcția narațiunii și a stilului accesibil pentru publicul larg, ceea ce înseamnă că poate fi catalogată drept o lucrare de bază pentru cititorul care dorește să se familiarizeze cu epoca analizată, și anume cea a Rusiei imperiale în timpul domniei țarului Nicolae al II-lea.

Candace Fleming este scriitoare de cărți în mare parte destinate elevilor din Statele Unite ale Americii, și, cu toate că nu este istoric de profesie, a scris câteva cărți despre personalități istorice, precum *The Lincolns*, apărută în 2008, sau *The Great and Only Barnum*, apărută în 2009, precum și cartea de față, *The Family Romanov*, publicată în anul 2014, tradusă în limba română în 2019, sub titlul *Familia Romanov*.

* Student, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași;
e-mail: sebastianhaja@gmail.com

Autoarea a scris această carte din dorința, după cum afirmă chiar în volumul de față, de a descoperi mai multe informații despre familia imperială, mai ales după descoperirea osemintelor lor și rezultatele testelor ADN din 2007, dar și pentru a descoperi cauzele evenimentelor din 1917 – 1918 și răspunsuri la întrebările legate de această familie și de acest destin tragic.

Din punct de vedere al structurii, autoarea o împarte astfel: „O carte care însumează, în esență, trei povești în una singură. Prima este relatarea detaliată a vieții Romanovilor. A doua urmează mersul năvalnic al revoluției, de la grevele muncitorilor din 1905 la ascensiunea la putere a lui Lenin, în 1917. A treia este compusă din istoriile personale ale oamenilor care, luptând pentru o viață mai bună au influențat în mod indirect cursul vieții Romanovilor”. Totodată, capitolele cărții se întrepătrund și nu sunt autonome față de celelalte capitole, aflându-se într-o strânsă legătură, ajutând astfel cititorul să înțeleagă printr-un mod coerent și logic evoluția faptelor, a personalităților și a societății ruse în ansamblu. Astfel, se poate spune că cartea de față nu respectă o rigurozitate științifică în maniera de lucru sau din punctul de vedere al structurii, maniera de scriere și structura fiind una flexibilă, scopul acesteia fiind de a aduce cititorul mai aproape de acest subiect, fără a-l pune în dificultate în parcurgerea ei sau în înțelegerea subiectului în sine, caracteristici specifice unei cărți de sinteză istorică și de popularizare a istoriei.

De asemenea, la începutul și la finalul cărții sunt diverse capitole auxiliare, precum cel *Înainte de a începe...*, în care precizează anumite aspecte punctuale referitoare la terminologia folosită în acel context istoric, precum termenii „țarevici”, „mare ducesă” în Rusia, titulatura copiilor Țarului și alte aspecte introductive. Mai mult, există și un arbore genealogic a țarului, al țarinei, o hartă a Rusiei din anul 1900, ilustrații care completează textul scris, alături de capitolele finale și utile cititorului precum cele *Mulțumiri* și *Bibliografie*. Structural, cartea are patru părți, împărțite în 18 capitole, fiecare parte abordând chestiuni precum cea a căsătoriei dintre Nicolae și Alexandra, tensiunile crescânde din societate, evenimentele din timpul Revoluției

bolșevice și în cele din urmă executarea lor și transformarea radicală a Rusiei ce a urmat.

Capitolele sunt concise și sunt împărțite la rândul lor în subcapitole, ceea ce face volumul ușor de parcurs chiar și pentru un public neavizat. Acestea se bazează, în special, pe mărturii ale membrilor familiei imperiale sau ale celor apropiați lor, autoarea susținând informațiile date cu citate din jurnalele sau memoriile unor persoane din familie sau din preajma ei. Totodată, sunt adăugate, pentru susținerea ipotezelor, anumite fragmente din jurnalele unor oameni simpli care se confruntau în special cu lipsa alimentelor și a celor necesare vieții cotidiene, acestea creionând o imagine din ce în ce mai dramatică și realistă în același timp a Rusiei de dinainte de Revoluție și a situației crunte ce le definea viața și destinul pentru majoritatea rușilor.

În ceea ce privește sursele folosite de Candace Fleming, aceasta afirmă că a dus o muncă solicitantă pentru a scrie această carte, examinând documente, fotografii și alte volume în Arhivele de Stat ale Federației Ruse și din Biblioteca Houghton a Universității Harvard, având astfel acces la surse primare, dar și secundare pentru acest subiect. Mai mult decât atât, în 2012 autoarea povestește cum a călătorit în Rusia, vizitând și cercetând Palatele (în special, Palatul Alexandru) din Țarskoe Selo, unde familia imperială își stabilise reședința, și alte locuri precum cartierul general al lui Lenin, apartamentul lui Rasputin, zonele muncitorești și celulele din Fortăreața Petru și Pavel din Sankt Petersburg (sau Petrograd, după cum îl numise țarul Nicolae al II-lea), și mai susține totodată că bibliografia sunt doar o mică parte din sursele folosite și cercetate pentru scrierea lucrării de față. Ca surse primare, autoarea a folosit în cercetarea ei relatări ale unor martori oculari „care au asistat la un anumit eveniment istoric din perioada cercetată”. Principalele dintre acestea provin de la memoriile nobililor de la curtea țarului, dar după ce regimul lui Lenin a preluat puterea, majoritatea memoriilor (din exil unele dintre ele) erau subiective cu privire la țar, sugerând o imagine idilică în ceea ce privește familia lui Nicolae al II-lea. Desigur că autoarea a luat în calcul și mărturiile unor oameni importanți în stat, care pot relata

evenimente precum asasinarea lui Rasputin sau declarațiile gărzilor, acestea fiind fie în rusă, fie în franceză, însă de multe ori contradictorii, aspect ce a pus-o în dificultate pe autoare. Însă, odată cu căderea URSS-ului, au apărut la lumină noi documente, scrisori sau jurnale, precum cel al lui Alexei țareviciul, sau numeroase scrisori dintre Nicolae și Alexandra, scrise de obicei în limba engleză.

Un aspect important referitor la stilul scrierii acestei cărți este faptul că autoarea nu se ferește în a folosi descrieri specifice romanelor sau beletristicii în creionarea unei imagini cât mai veridice pentru cititor. Un exemplu relevant în acest sens este următorul: „(...) țarina a început să-și creeze aici propria ei lume. În aripa stângă a clădirii, dincolo de sala de bal împrejmuită de coloane și de superbe săli de recepție, împodobite cu stâlpi ornamentali sculptați și detalii arhitecturale aurite”. De asemenea, nu lipsesc descrierile de tip portret ale unor personaje precum Rasputin („...individul avea o înfățișare groaznică, părul lung fiindu-i încălțit și răvășit”) sau liniile de dialog pentru a atrage atenția cititorului spre acea discuție sau afirmație ca fiind una importantă („– Dar aş putea juca tenis? a insistat el.”), aceasta din urmă fiind utilizată însă mai rar, ceea ce cred că este un aspect pozitiv, întrucât cititorul se poate îndepărta de esența ideii sau a argumentului transmis de către autoare.

Dincolo de toate aceste plusuri, aş menționa cel puțin un episod pe care mi l-aș fi dorit mai bine explicat și comentat, și anume războiul ruso-japonez din anul 1905, pierdut de către Imperiul Rus, și urmările acestuia în politica internă și externă a Rusiei. Cu toate acestea, având în vedere că lucrarea se concentrează pe viața familiei imperiale și pe societatea rusă de la începutul secolului al XX-lea, așadar pe aspectele interne ale Rusiei țariste, consider că nu era un aspect obligatoriu și imperios.

Așadar, consider că volumul scris de Candace Fleming, *Familia Romanov*, nu reprezintă doar o succesiune de fapte istorice și de date cronologice, ci este plină de expresivitate, abordând teme și aspecte mai puțin cunoscute din societatea rusă sau din interiorul familiei imperiale. De asemenea, cred că merită să fie citită întrucât pe de o parte, prezintă contextul general al Rusiei din anii 1881 – 1918 pentru

a introduce cititorul în atmosfera Rusiei țariste, dar mai ales în atmosfera din interiorul familiei imperiale, iar pe de altă parte, prezintă detalii atrăgătoare pentru un public larg, precum: viața publică și privată a familiei imperiale, relațiile dintre membrii familiei, situația dură în care se aflau marea majoritate a rușilor, ș.a. Totodată, alte motive în favoarea parcurgerii acestei cărți sunt: limbajul facil, prezentarea cronologică a evenimentelor, explicarea apogeului și declinului dinastiei, dar și cauzele care au stat la baza acestora, cititorul având posibilitatea de a se apropia de acest subiect, uneori controversat, într-o manieră accesibilă, făcând astfel posibilă spargerea barierelor existente dintre istorie și publicul doritor de cunoaștere.